

Σκέψεις πανδημίας

Ιανουάριος 2021

Εισαγωγή

Παρακολουθώντας τα γεγονότα που απασχολούν την επικαιρότητα από τον περασμένο Μάρτιο, προέκυψε η απόφαση να αποτυπώθουν στο χαρτί ορισμένες σκέψεις και παρατηρήσεις. Μεμονωμένες σκέψεις, που εξυπηρετούσαν αρχικά πιο πολύ την ανάγκη προσωπικής καταγραφής μιας συνέχειας και της δημιουργίας μιας στοιχειώδους διανοητικής αποστασης από τα γεγονότα, η οποία με τη σειρά της θα επιτρέψει να ιδωθούν αυτά μέσα από μια κριτική ματιά, απαλλαγμένη όσο το δυνατόν περισσότερο από βιαστικά και επιπόλαια συμπεράσματα που μπορεί να προκύψουν όταν καταλαμβάνομαστε από έντονα συναισθήματα.

Ακολούθησε η ανάγνωση επί μεγάλο διάστημα βιβλίων και άρθρων που διαπραγματεύονταν αντίστοιχες καταστάσεις στο παρελθόν, τόσο από πολιτική, όσο και ψυχολογική και φιλοσοφική σκοπιά. Διότι, άλλωστε, αν αναλύσει κανείς την ιστορία, θα διαπιστώσει ότι διάφορα μοτίβα επαναλαμβάνονται σχεδόν αυτούσια, με διαφορετική βέβαια κάθε φορά μορφή, σε διάφορες εποχές. Αυτό μας βοηθά να καταφέρουμε να δούμε “πίσω” από τα γεγονότα, να ανιχνεύσουμε σε αυτά τάσεις και έτσι να τολμήσουμε να διατυπώσουμε κάποιες προβλέψεις για την κατεύθυνση των πραγμάτων.

Οι παραλληλισμοί και οι συνειρμοί που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της μελέτης οδήγησαν στις σκέψεις οι οποίες εκφράζονται σε αυτό το κείμενο. Αφορμή ωστόσο για τη συγγραφή του στάθηκαν ατελείωτες συζητήσεις με φίλους, συντρόφους και συγγενείς. Καθένας, με τα δικά του όπλα ανάλυσης του υπάρχοντος, συνέβαλε στο δικό του βαθμό στην καλύτερη επεξεργασία κάποιων ανολοκλήρωτων ιδεών και στη σύνδεση κάποιων μέχρι τότε ασύνδετων κομματιών.

Στόχος και στοίχημα του κειμένου είναι να καταφέρει να προσφέρει ίσως κάποια επιπλέον εργαλεία ανάλυσης της συγκυρίας, να παρουσιάσει μια διαφορετική “ανάγνωσή” της και να αποτελέσει υλικό για περαιτέρω σκέψη και, προφανώς, δράση στους δύσκολους καιρούς στους οποίους καλούμαστε να ανταποκριθούμε, διαφυλάσσοντας τα ήδη κερτημένα και παλεύοντας για κάτι καλύτερο.

Η νέα θρησκεία

Ανέκαθεν η επιστήμη και το Κράτος είχαν στενή σχέση μεταξύ τους και δεν ήταν χώροι ασύνδετοι. Πολλές φορές ιστορικά η επιστήμη έχει βρεθεί να εξυπηρετεί τα συμφέροντα της εκάστοτε εξουσίας, και, αντίστροφα, η εκάστοτε εξουσία να χρησιμοποιεί την επιστήμη για την προώθηση των επιδιώξεών της. Αυτό είναι κάτι που το βιώνουμε στην άμεση εφαρμογή του την εποχή του κορωνοϊού, αλλά βλέπουμε επιπλέον την επιστήμη να αποκτά ακόμα περισσότερη δύναμη και επιρροή και να έχει αναβαθμιστεί σταδιακά σε μια νέα, οικουμενική “θρησκεία”.

Όπως κάθε θρησκεία, έτσι και η ιατρική επιστήμη σήμερα έχει ανάγκη από ένα δόγμα και από μια και μοναδική Αλήθεια. Έτσι λοιπόν, ενώ κατεξοχήν χαρακτηριστικό της επιστήμης στη μέχρι πρότινος πορεία της ήταν η ύπαρξη διαφορετικών απόψεων - διαφορετικού βέβαια βαθμού βεβαιότητας και με διαφορετικό βαθμό επικράτησης στην επιστημονική κοινότητα - , οι οποίες μέσα από μια διαδικασία συνεχούς αναπροσαρμογής, αναθεώρησης και σύνθεσης οδηγούν τη γνώση της ανθρωπότητας προς τα εμπρός, παρατηρούμε τώρα στο πλαίσιο της πανδημίας μια σημαντική μεταστροφή: η Αλήθεια πλέον είναι μόνο μια, αυτή που εκφέρουν οι ορισμένοι από το κράτος “ειδικοί” και ο ΠΟΥ. Η επιστήμη έγινε δόγμα, δηλαδή αδιαφιλονίκητη ομολογία πίστεως, που καταστρώνεται όταν στόχος είναι η καταστολή κάθε αμφιβολίας μια για πάντα. Καμία σημασία δεν δίνεται πλέον στο αν υπάρχουν πάμπολλοι επιστήμονες ίδιου και μεγαλύτερου βεληνεκούς οι οποίοι προβάλλουν μια διαφορετική άποψη. Αξίζει να αναφερθούν τα ονόματα του Ιωαννίδη, του Christian Perronne, του Didier Raoult, του νομπελίστα ιατρικής φυσιολογίας Montagnier και πολλών άλλων. Οι απόψεις αυτών όχι μόνο αποκρύπτονται συστηματικά στο Διαδίκτυο μετά την πλουσιοπάροχη “στήριξη” των ΜΜΕ με 50εκ. € προκειμένου να προβάλλονται μόνο συγκεκριμένες ειδήσεις και με συγκεκριμένο ύφος, αλλά επιπλέον στηλιτεύεται η προσωπικότητα των ατόμων αυτών με στόχο την υπόβαθμιση της αξίας των λεγομένων τους. Η επαναφορά των όρων ψεκασμένος και συνωμοσιολόγος στο καθημερινό λεξιλόγιο επιτυγχάνουν με εύκολο τρόπο το δύσκολο έργο της αποδόμησης των πιο σημαντικών αντιπάλων μέσα από το τσουβάλιασμά τους με κάθε λογής αντίθετη άποψη που θα ακουστεί.

Οποιαδήποτε διαφορετική ανάλυση συνθλίβεται κάτω από το βάρος και την πίεση της διαμορφωμένης κοινής γνώμης.

Καινούργιες μέθοδοι, όπως η λογοκρισία βίντεο στο youtube και το facebook, καθώς και τα περιφημα hoaxes, κάνουν την εμφάνισή τους και συμπληρώνουν το οπλοστάσιο της κυβερνητικής πολιτικής.

Όπως κάθε θρησκεία κατά το παρελθόν, έτσι και η επιστήμη οφείλει να προστατευτεί από τους αιρετικούς και να τους απομονώσει. Αντί να τους κάψει στην πυρά όπως στο παρελθόν, αφήνει να πλανηθεί από πάνω τους η απειλή του εξευτελισμού της προσωπικότητάς τους στα ΜΜΕ, η απειλή της απώλειας της εργασίας τους σε περίπτωση που εκφράσουν διαφορετική γνώμη ή δεν υπακούσουν στον κατά τ'άλλα όχι υποχρεωτικό εμβολιασμό, η απειλή της πλήρους κοινωνικής απομόνωσης και της στέρησης της πρόσβασης σε πολιτιστικά δρώμενα, αεροδρόμια και λοιπά.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των θρησκειών είναι η εσχατολογία, μηχανισμός ο οποίος αποβλέπει στον έλεγχο των πιστών, την ενίσχυση της πίστης τους και την εξασφάλιση της κυριαρχίας της ιερατικής τάξης.^[1] Η καθημερινή αναφορά σε κρούσματα, θανάτους και διασωληνωμένους, καθώς και η δημοσίευση ειδήσεων με αποκαλυπτικό σχεδόν περιεχόμενο, έχουν ως μοναδικό στόχο την παγίδευση του κόσμου σε ένα αιώνιο παρόν, απογυμνωμένο από κοινωνικές σχέσεις, ανθρώπινη επαφή, φιλία, εργασία, καθημερινές ασχολίες. Σε αυτό το αιώνιο παρόν ο άνθρωπος γίνεται άβουλο υποκείμενο το οποίο αντιδρά παθητικά στα νέα κάθε φορά μέτρα -τα οποία μάλιστα αλλάζουν τόσο συχνά ώστε να επιβάλλουν την συνεχόμενη προσοχή του- και στη νέα πραγματικότητα, διατεθειμένος να θυσιάσει κάθε στοιχείο της προσωπικής του ταυτότητας μπροστά στον δυνητικό αόρατο εχθρό. Ερχόμαστε έτσι στην έννοια της γυμνής ζωής του Agamben^[2], που δεν αναγνωρίζει άλλη αξία πέρα από την επιβίωση, μια κατάσταση όπου όλες οι κοινωνικές σχέσεις καταργούνται και όλα τα άλλα ανθρώπινα όντα αντιμετωπίζονται ως πιθανοί φορείς.

Ένα άλλο γνώρισμα της επιστήμης ως νέας θρησκείας είναι ο έλεγχος και η καθυπόταξη των πιστών μέσω της υπόσχεσης της σωτηρίας, ήτοι της επιστροφής στην κανονικότητα. Η στιγμή αυτή μετατίθεται συνεχώς σε ένα όλο και πιο μακρινό

και απροσδιόριστο σημείο στο μέλλον, σαν άλλη Δευτέρα Παρουσία, και απαιτεί ως αντάλλαγμα από τους πολίτες τυφλή πίστη στο δόγμα της και αυστηρή τήρηση των τελετουργικών της, δηλαδή της τήρησης των υγειονομικών μέτρων και των τελετουργικών απολύμανσης και καθαρισμού.

Ο φανατισμός των πιστών της νέας θρησκείας είναι ένα ακόμα στοιχείο που παρατηρεί κανείς εξίσου εύκολα στην υπάρχουσα συγκυρία. Ποτέ προηγουμένως ιατροί δεν απευθύνονταν σε άλλους συναδέλφους τους με τόσο φανατικό και απαξιωτικό τρόπο. Οι οπαδοί της κυρίαρχης οπτικής σχετικά με τον κορωνοϊό, διακατεχόμενοι από πρωτοφανή φρενίτιδα, ξεχνούν κάθε έννοια επιστημονικής μεθολογίας και πράττουν σύμφωνα με σκοταδιστικές λογικές. Για παράδειγμα, αν και ένα θετικό τεστ PCR (πόσο μάλλον ένα Rapid Test) δεν σημαίνει τίποτα από μόνο του για τη μεταδοτικότητα του ατόμου^{[3][4]}, έχουμε φτάσει στο σημείο να αποτελεί ο ημερήσιος αριθμός των κρουσμάτων το μοναδικό βαρόμετρο που καθορίζει τις πολιτικοοικονομικές εξελίξεις, επικοινωνικά τουλάχιστον. Επίσης, λογικά επιχειρήματα όπως ο ενδεχόμενος κίνδυνος πρόκλησης ADE (antibody-dependent enhancement) από τα εμβόλια^[5], απορρίπτονται και παραβλέπονται χωρίς καμία σκέψη, τη στιγμή που κάθε σοβαρός επιστήμονας που έχει τη στοιχειώδη αντίληψη του μεγέθους της άγνοιας που τον διακατέχει όσον αφορά τους χιλιάδες κυτταρικούς μηχανισμούς που υπάρχουν και πολλούς άλλους που προφανώς δεν έχουμε ανακαλύψει ακόμα, θα έπρεπε να απαντήσει με μια επιφυλακτικότητα και μια ταπεινή παρότρυνση για περαιτέρω έλεγχο και δοκιμές.

Έτσι φτάνουμε στην πίστη της επιστήμης στην παντοδυναμία της, έκφραση της αλαζονίας του ανθρώπου. Ως νέος θεός, ο άνθρωπος έρχεται να παίζει στα ζάρια με τις δυνητικές πιθανότητες ανεπιθύμητων ενεργειών. Και όπως λέει ο Doug Corrigan, ακόμα και αν η πιθανότητα μιας σοβαρής βλάβης είναι απειροελάχιστη, της τάξης του 0,0001%, στις δισεκατομμύρια επαναλήψεις του εμβολίου είναι ένα ενδεχόμενο που οφείλουμε τουλάχιστον να λάβουμε υποψηφ^{[6][7]}. Αντ'αυτού, τα εμβόλια εγκρίνονται με fast-track διαδικασίες, παρακάμπτοντας στο όνομα του επείγοντος πρωτόκολλα ασφαλείας που ίσχυαν μέχρι σήμερα.

Η σύγχρονη κοινωνία έχει οδηγήσει τον άνθρωπο στο σημείο να ασχολείται τόσο μεμονωμένα και αυτοματοποιημένα με τη δουλειά του, ώστε να μην υπάρχει για αυτόν κανένα εξωτερικό σημείο θέασης της καταστασής του, του εαυτού του, εκτός εργασίας. Κατ' αυτό τον τρόπο γίνεται κανείς μονοθεματικός, ανίκανος να συνδέσει αυτό που κάνει στην εργασία του με τις επιπτώσεις στην υπόλοιπη ζωή του ή και στο σύνολο της ανθρωπότητας. Καταλήγει λοιπόν να είναι θρυμματισμένος σε ξεχωριστά αυτόνομα κομμάτια. Κάπως έτσι προκύπτουν παράδοξες εικόνες όπως του καλού οικογενειάρχη που ταυτόχρονα ήταν εργαζόμενος σε στρατόπεδο συγκέντρωσης ή του επιστήμονα που φτιάχνει στα βιαστικά ένα εμβόλιο, παρακάμπτοντας όλες τις τυπικές διαδικασίες ασφαλείας, εστιάζοντας μόνο στο τεχνικό πρόβλημα που τον αφορά. Κάπως έτσι, κεκτημένα δεκαετιών, όπως το δικαίωμα στην ενημερωμένη συγκατάθεση (informed consent) των ασθενών για τις θεραπείες στις οποίες θα υποβληθούν, που κατακτήθηκε στη δίκη της Νυρεμβέργης, καταργούνται εν μια νυκτί. Κάπως έτσι έρχονται στο νου εικόνες από την ταινία του Kubrick "Dr Strangelove", όπου το μέλλον της ανθρωπότητας φαίνεται να κρέμεται από μια κλωστή, έρμαιο στα χέρια ενός επιστήμονα σε οριακή κατάσταση.

Gaslighting

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ειδικά κατά τους πρώτους μήνες, όλοι ή σχεδόν όλοι, αν παρατηρήσουν τις σκέψεις που γεννιούνται στο μυαλό τους και είναι αρκετά ειλικρινείς ώστε να το παραδεχτούν, θα έχουν πιάσει τον εαυτό τους ανά στιγμές να αναρωτιέται για το αν όλα αυτά που συμβαίνουν γύρω τους είναι όπως τους λέει το ένστικτό τους ή ακριβώς όπως το παρουσιάζουν τα ΜΜΕ, να αμφιβάλλουν δηλαδή για την ίδια τους ακόμα τη διαίσθηση, την αντίληψη και την κρίση. Να αδυνατούν να διακρίνουν την αλήθεια από το ψέμα, την πραγματικότητα από την τρομοκρατία. Θα παρουσιάσουμε εδώ την έννοια του όρου gaslighting και θα εξηγήσουμε τους λόγους για τους οποίους είναι θέση του κειμένου αυτού ότι η περίοδος που διανύουμε είναι από τις λίγες που η μέθοδος αυτή έχει εφαρμοστεί κατά κόρον και τόσο μαζικά στο σύνολο του πληθυσμού.

Καταρχάς με τον όρο gaslighting, σύμφωνα με τον ορισμό της στη wikipedia^[8], “εννοείται μια μέθοδος ψυχολογικής χειραγώγησης, της οποίας στόχος είναι η σπορά αμφιβολιών εντός ατόμων ή ομάδων ατόμων, έτσι ώστε να μην είναι βέβαια για την ίδια τους την μνήμη, αντίληψη, και λογική. Χρησιμοποιώντας συνεχή άρνηση, παραπλάνηση, αντιφάσεις, και ψεύδη, προσπαθεί να αποσταθεροποιήσει το θύμα και να απαξιώσει τις πεποιθήσεις του”. Ως όρος προέρχεται από το θεατρικό έργο του 1938, του Πάτρικ Χάμιλτον, με τίτλο Gaslight.

Με το φαινόμενο του gaslighting έχει ασχοληθεί ήδη από τη δεκαετία του 1960 η ψυχιατρική, όπου μπορεί να το συναντήσει κανείς και εναλλακτικά με τον όρο “προβλητική ταύτιση”. Βοηθητικό σε αυτή την κατεύθυνση είναι το έργο του Theodore Dorpat. Το χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι ο θύτης αρχικά προβάλλει ασυνείδητο περιεχόμενο στο θύμα. Με αυτό τον τρόπο προκαλούνται στο θύμα δυσάρεστα συναισθήματα, χαμηλή αυτοπεποίθηση και δυσλειτουργία της σκέψης καθώς το θύμα αμφιβάλλει για την ικανότητά του να σκέφτεται και να αντιλαμβάνεται. Μπορεί να προκληθεί έτσι σύγχυση, ανησυχία, κατάθλιψη και σε λίγες περιπτώσεις ψύχωση. Το σημαντικό είναι να χάσει το θύμα την πίστη στις πνευματικές του ικανότητες. Αφού ολοκληρωθεί αυτό, ο θύτης μπορεί εύκολα να κατευθύνει όπως επιθυμεί τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά του θύματος. Είναι αρκετές οι έρευνες που αναφέρουν τη χρήση της μεθόδου αυτής τόσο στη χιτλερική Γερμανία όσο και σε πολλά άλλα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Η διαχείριση αυτή του υποκειμένου μπορεί να ενισχυθεί και με άλλους τρόπους όπως στέρηση ύπνου, αισθητηριακή αποστέρηση, ναρκωτικά, βασανιστήρια και κοινωνική απομόνωση του ατόμου.

Παίρνοντας αφορμή από τα παραπάνω, είναι εύκολο να ψηλαφήσουμε τις αναλογίες που δημιουργούνται με την παρούσα κατάσταση. Καταρχάς, όλη την περίοδο αυτής της κρίσης, βιώνουμε έναν συνεχή βομβαρδισμό του πληθυσμού από τα Μέσα Μαζικής Εξαπάτησης με ασυνείδητο περιεχόμενο και με οδηγίες που αφορούν τον τρόπο θέασης της πραγματικότητας. Βλέπουμε μια συστηματική φίμωση κάθε αντίθετης άποψης, η οποία συμβάλλει στο να επιβάλλεται μόνο ένας τρόπος αντίληψης της πραγματικότητας. Ταυτόχρονα εμφανίζονται, ή μάλλον

ανασύρονται από το παρελθόν, οι όροι “συνωμοσιολόγος” και “ψεκασμένος”. Με τον τρόπο αυτο ταξινομούνται συλλήβδην όλοι οι αντιφρονούντες, όλοι όσοι έχουν διαφορετική άποψη, σε ένα ενιαίο σύνολο, είτε είναι εργάτες χωρίς επαρκείς γνώσεις λοιμωξιολογίας είτε μέχρι τώρα διακεκριμένοι επιστήμονες, καταξιωμένοι στο βάθος χρόνων. Επιδιώκεται έτσι η υποβάθμιση των ατόμων αυτών στα μάτια της κοινωνίας και η περιθωριοποίηση τους, η οποία στη συνέχεια θα προκαλέσει στα άτομα αυτά όλα τα αισθήματα μειωμένης αυτοπεποίθησης και πίστης στον εαυτό τους που περιγράφησαν παραπάνω. Μόνη κατάληξη είναι ο εξοστρακισμός, που μπορεί στο μέλλον να φτάσει και στον εγκλεισμό αυτών των ατόμων στο ψυχιατρείο, όπως έχει γίνει αρκετές φορές στο παρελθόν σε ανάλογα καθεστώτα. Η ανάγκη επινόησης συνωμοσιολογικών κέντρων και συνωμοτών εξάλλου, σχιζοφρενικό σύμπτωμα καθεαυτό, εξυπηρετεί το στόχο της ανάδειξης της παντοδυναμίας του κράτους σε αντιδιαστολή. Έτσι, το Κράτος γίνεται μάντης κακών και σωτήρας από το κακό ταυτόχρονα.

Προς αυτή την κατεύθυνση βοηθάει σαφώς το social distancing ή κοινωνική αποστασιοποίηση η οποία έχει εφαρμοστεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Η εξαναγκασμένη απομόνωση και η εξαφάνιση της δημόσιας σφαίρας δυσχεραίνουν την συνεύρεση των ατόμων και την γόνιμη ανταλλαγή απόψεων, στοιχείο που θα βοηθούσε εάν συνέβαινε στο να διαπιστώσει κανείς ότι οι ανησυχίες του είναι κοινές και βάσιμες και όχι απλά προϊόντα της φαντασίας. Αντ’ αυτού η επικοινωνία μεταξύ των ατόμων περιορίζεται στην ήδη περιορισμένη, απρόσωπη και συνθηματική επικοινωνία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Έτσι η γνωστή από την αρχαιότητα τακτική του “διαίρει και βασίλευε” έρχεται να αποδείξει την αξία της στο χρόνο. Τα άτομα, δεχόμενα με μονόδρομο τρόπο πληροφορίες από τα ΜΜΕ παραδίδονται τελικά και υιοθετούν την οπτική της πραγματικότητας που τους πλασάρεται.

Μάσκες: συμβολισμός και λειτουργία

Οι μάσκες έχουν χρησιμοποιηθεί από αρχαιοτάτων χρόνων σε πολλές δραστηριότητες του ανθρώπου οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλο εύρος, από τελετές

θηρσκευτικού χαρακτήρα μέχρι εργασία σε ορυχεία κτλ. Κοινό χαρακτηριστικό είναι η κάλυψη μέρους ή ολόκληρου του προσώπου. Μπορούν να έχουν ωστόσο δύο ξεχωριστές λειτουργίες, μια προστατευτική και μια συμβολική. Για παράδειγμα, οι μάσκες που χρησιμοποιούνται από το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό ή οι μάσκες που φορούν οι ξυλουργοί έχουν προστατευτικό χαρακτήρα, με την έννοια ότι δεν επιτρέπουν σε σωματίδια να ερθουν σε επαφή είτε με το πρόσωπο είτε με την αναπνευστική οδό του φέροντα. Αλεναντίας, οι μάσκες στο θέατρο, σε σαμανιστικές τελετές ή στα διονυσιακά μυστήρια έχουν συμβολικό χαρακτήρα και χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν έναν διαφορετικό χαρακτήρα, να προκαλέσουν μια ιδιαίτερη συνειδησιακή κατάσταση ή να επιτρέψουν στο άτομο να απελευθερώσει ασυνείδητο περιεχόμενο και να δράσει για ένα διάστημα απαλλαγμένο από τους περιορισμούς που του επιβάλλει ο κοινωνικός του ρόλος ή η προσωπικότητά του. Αξίζει να σημειωθεί επίσης πως η χρήση της μάσκας για σκοπούς εκφοβισμού και χειραγώγησης έχει αναφερθεί σε πολλούς πρωτόγονους λαούς και είναι τακτική τόσο παλιά όσο η ανθρωπότητα.

Την ίδια στιγμή, οι μάσκες υπονοούν την ύπαρξη ενός διαχωρισμού, ενός φραγμού ανάμεσα στο σώμα και στο περιβάλλον ή ανάμεσα σε διαφορετικά σώματα. Προϋποθέτουν και σηματοδοτούν επίσης την ύπαρξη μιας απειλής που υπάρχει στο εξωτερικό περιβάλλον και που δικαιολογεί τη χρήση τους.

Ερχόμενοι στην παρούσα κατάσταση, αυτήν της υποχρεωτικής χρήσης μάσκας σε εξωτερικούς χώρους κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ο ρόλος της μάσκας φαίνεται να είναι περισσότερο συμβολικός παρά λειτουργικός. Αυτό άλλωστε καταδεικνύεται τόσο από τις αντιφάσεις των οδηγιών της πολιτικής-υγειονομικής ηγεσίας ως προς την χρήση μάσκας κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας, όπως και από την ύπαρξη μελετών που αμφισβητούν το βαθμό του οφέλους στην πρόληψη της μετάδοσης του SARS-CoV-2 από την εφαρμογή της^[9]. Θα λέγαμε, λοιπόν, πως ρόλος της μάσκας στην υπάρχουσα συγκυρία είναι κατά βάση το να υπενθυμίζει στον καθένα την ύπαρξη του “αόρατου εχθρού” και να σηματοδοτεί ότι ο φέρων λαμβάνει αυτό τον κίνδυνο σοβαρά. Έτσι, σε συμβολικό επίπεδο είναι σχεδόν ένα αντικείμενο πίστης, ένας τρόπος να δηλώσει κανείς δημόσια ότι συμφωνεί με τον κυρίαρχο

επιστημονικό και πολιτικό λόγο, ένα σύμβολο συμμόρφωσης και υποταγής στις επιταγές του κράτους, ενώ όποιος δεν κάνει χρήση της μάσκας αυτομάτως αντιμετωπίζεται ως “ψεκασμένος”, ως πιθανή απειλή-πιθανός μολυντής, ως αντιφρονούντας.

Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι οι μάσκες επιτελούν ακόμα έναν ρόλο, αυτόν της ταξινόμησης και του διαχωρισμού των ανθρώπων σε κατηγορίες. Τον ίδιο διαχωρισμό και την αναίτια διαίρεση του κόσμου σε αντίπαλα στρατόπεδα φιλοδοξεί να προκαλέσει εξάλλου και το πρόγραμμα του εμβολιασμού. Σε τέτοιου είδους διαχωρισμούς έχουν προβεί κατά καιρούς πολλά ολοκληρωτικά καθεστώτα. Αξίζει να αναφερθεί εδώ το ακραίο παράδειγμα της ναζιστικής Γερμανίας, όπου από το 1938 έραβαν στις στολές όλων των Εβραίων το αστέρι του Δαβίδ, ενώ από το 1939 εισήχθη στα στρατόπεδα συγκέντρωσης ένα σύστημα από ένα ανεστραμμένο έγχρωμο τρίγωνο και κάποιες λέξεις, το οποίο διευκόλυνε τους φύλακες να αναγνωρίζουν εύκολα και γρήγορα το λόγο φυλάκισης κάποιου κρατουμένου.^[10]

Δεν πρέπει τέλος να λησμονήσουμε να αναφέρουμε ότι η μάσκα συμβάλλει στη συντήρηση του συναισθήματος του φόβου, το οποίο χρησιμοποιείται από το κράτος ώστε να κρατάει τους πολίτες συνεχώς σε μια ευάλωτη κατάσταση, ανίκανους να επεξεργαστούν λογικά τα εισερχόμενα ερεθίσματα και άρα δεκτικούς σε κάθε είδους χειραγώγηση και μετάδοση ασυνείδητων μηνυμάτων.

Ο Άλλος ως πηγή μόλυνσης

Η ανθρώπινη επικοινωνία και επαφή δεν μείνει προφανώς ανεπηρέαστες από την ευρεία υποχρεωτική χρήση μάσκας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Strong, η ιογενής πανδημία οδηγεί και σε μια επιδημία φόβου και καχυποψίας.^{[11][12]} Ο κάθε Άλλος μετατρέπεται σε μια πιθανή απειλή και ακόμα και τα αγαπημένα μας πρόσωπα αντιμετωπίζονται ως πιθανοί μολυντές. Οι ίδιοι επίσης καλούμαστε να επιφορτιστούμε με τύψεις αν αντικρύσουμε οποιονδήποτε άλλο άνθρωπο, συμμετέχοντας στο παιχνίδι της ανευθυνότητας που έχει στηθεί. Δημιουργείται ένα άλυτο δίλημμα ανάμεσα στο να μη δεις ποτέ ξανά τους ευπαθείς γνωστούς σου και

να μείνουν ασφαλείς και στο να τους επισκεφθείς με τον κίνδυνο πρόκλησης μιας δυνητικά θανάσιμης μόλυνσης. Έτσι, η πανδημία ως φαινόμενο έρχεται να υποσκάψει τον ίδιο τον πυρήνα των ανθρώπινων κοινωνιών, την ανθρώπινη επαφή, και αντιπροτείνει την αποστειρωμένη και απομακρυσμένη διαδικτυακή επαφή του homo antisepticus. Στη θέση της αυθόρμητης ανθρώπινης επαφής μπαίνει ο ψυχρός διανοητικός υπολογισμός πιθανοτήτων νόσησης, αν θα κάνουμε χειρονομία ή πόσο κοντά θα μιλάμε. Στη θέση των συναισθημάτων και των άπειρων εξωλεκτικών στοιχείων επικοινωνίας που εκφράζονται μέσω του προσώπου μπαίνει το απρόσωπο στοιχείο της μάσκας.

Κατά συνέπεια των παραπάνω, παρατηρούμε μια διάβρωση στο οτιδήποτε μέχρι τώρα συνιστούσε το κατεξοχήν ανθρώπινο στοιχείο και τη μετάβαση σε μια εποχή ξεχωριστών και απομονωμένων υπάρξεων, καθεμία από τις οποίες αντιλαμβάνεται τον κόσμο ως μια συνθήκη από την οποία πρέπει να προστατευθεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή των ανθρώπινων σχέσεων και την επικράτηση της εργαλειακής χρήσης των άλλων αποκλειστικά για συγκεκριμένους και εγωιστικούς σκοπούς. Η αποεπένδυση των ανθρώπινων σχέσεων από το αναγκαίο και απαραίτητο συναίσθημα και η εργαλειοποίηση τους ανοίγει το δρόμο για τη διάπραξη οποιασδήποτε βαρβαρότητας. Είναι γνωστό άλλωστε από την Ιστορία πως των πιο αποτρόπαιων εγκλημάτων προηγείται η υποβάθμιση των θυμάτων από τη βαθμίδα του ανθρώπου σε κάτι υποδεέστερο. Βλέπε την υποβίβαση των Ινδιάνων σε πρωτόγονους, των Βιετκόγκ σε κιτρινιάρηδες και των Εβραίων σε κατώτερη των Γερμανών φυλή. Κάπως έτσι προέκυψε και το ναζιστικό πρόγραμμα ευθανασίας T4 (Aktion T4), η μαζική δηλαδή δολοφονία 300.000 ανθρώπων, ανθρώπων που το καθεστώς έκρινε ότι “οι ζωές τους δεν άξιζαν να βιωθούν” (“lebensunwertes Leben”).^[13] Ας θυμηθούμε εδώ και ένα άλλο πρόσφατο περιστατικό, αυτό της μαζικής δολοφονίας 17 εκατομμυρίων μινκ στη Δανία, χωρίς να έχει αποδειχθεί καν η μετάδοση της ασθένειας από τα μινκ στον άνθρωπο, βασιζόμενοι στις απλές εικασίες κάποιων “ειδικών”.^[14] Αξίζει επιπλέον να αναλογιστούμε τι θα μπορούσε να συμβεί αν κάποιοι άνθρωποι με ένα πιθανό μεταλλαγμένο, πολύ μεταδοτικό στέλεχος, έπεφταν στα χέρια κάποιων αντίστοιχων παρανοϊκών ανθρώπων.

Εξίσου απαράδεκτο επιστημονικά είναι το γεγονός ότι οι νέες μεταλλάξεις του ιού χρησιμοποιούνται, χωρίς να έχει τεκμηριωθεί η επικινδυνότητά τους επαρκώς, ως πρόφαση για την αυστηροποίηση και παράταση των lockdown, όπως έγινε πρόσφατα στην Αυστρία με αφορμή το στέλεχος B117 το οποίο, όπως φαίνεται από τις μέχρι τώρα αναλύσεις, έχει ακόμα μικρότερη θνητότητα. Αυτό αποτελεί άλλωστε μια επιχειρηματολογία με πολύ επικίνδυνες δυνητικές συνέπειες, καθώς η γνωστή εδώ και δεκαετίες αυξημένη τάση των κορονοϊών να μεταλλάσσονται συχνά ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί για τον αναίτιο εγκλωβισμό της ανθρωπότητας σε αυτό το φαύλο κύκλο.

Φόβος και άλλες μέθοδοι χειραγώγησης

Αν ανατρέξει κανείς σε βιβλία που αναλύουν τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για τον έλεγχο του μυαλού στη ναζιστική Γερμανία, στη βόρειο Κορέα και κατά τον Ψυχρό πόλεμο, μπορεί να αντλήσει σημαντικά συμπεράσματα ψυχολογικής φύσης. Οι περισσότερες από αυτές τις αναλύσεις και μελέτες έγιναν σε φυλακισμένους στρατοπέδων συγκέντρωσης ή POWs (prisoners of war), ωστόσο τα συμπεράσματα που μπορεί να αντλήσει κανείς έχουν αξία ακόμα και σήμερα, καθώς τα περισσότερα βασίζονται σε θεμελιώδεις ψυχολογικούς μηχανισμούς που ενυπάρχουν στο ανθρώπινο ον.

Αναλύοντας για παράδειγμα τη ρητορική των κυβερνήσεων και των ειδικών στην εποχή της πανδημίας, διαπιστώνει κανείς εύκολα ότι αποσκοπεί στην εγκαθίδρυση των κρατικών φορέων ως πατρικές φιγούρες που αναλαμβάνουν να πείσουν τους υπηκόους-παιδιά να ακολουθήσουν τα όσα λένε, όχι με βάση τη λογική αλλά με βάση ασυνείδητους συναισθηματικούς μηχανισμούς. Χρησιμοποιώντας ως μοντέλο τη σχέση εξάρτησης των παιδιών από τους γονείς, το κράτος απευθύνεται στους πολίτες σαν να επρόκειτο για μωρά, μαθαίνοντάς τους ξανά από την αρχή πώς να συμπεριφέρονται, πώς να καθαρίζουν τα χέρια τους, πώς να πλένονται, να είναι υπάκουοι και πειθήνιοι. Μόνο υπό αυτό το πρίσμα μπορούν να ιδωθούν το παιχνίδι της επίκλησης στην υπευθυνότητα των πολιτών καθώς και οι επιπλήξεις και οι

τιμωρίες που ακολουθούν όταν υποτίθεται πως παραβιάστηκαν οι οδηγίες. Ταυτόχρονα, η συνεχής επανάληψη των κρατικών εντολών ενισχύει στα άτομα το αίσθημα ενοχής, παιδικότητας και ντροπής. Η δημιουργία κλίματος φόβου σκοπό έχει την προώθηση της όλο και μεγαλύτερης συμμόρφωσης. Και όσο περισσότερος φόβος υπάρχει σε μια κοινωνία, τόσο μεγαλύτερη ανάγκη υπάρχει για επιβολή εσωτερικών αποδιοπομπαίων τράγων και εξωτερικών εχθρών. Η εσωτερική σύγχυση ψάχνει δίοδο αποφόρτισης σε εξωτερικούς πολέμους.

Η επίκληση της κρατικής ηγεσίας σε “κοινό αγώνα” και κοινή προσπάθεια για την νίκη απέναντι στον κορωνοϊό αποτελεί κλασική μεθόδευση απολυταρχικών καθεστώτων για ένωση κάτω από ένα “μεγάλο σκοπό” ή μια “μεγάλη ιδέα”. Άσχετα με το αν ο εκάστοτε σκοπός αποτελεί τον πραγματικό σκοπό ή απλά ένα δούρειο ίππο. Οι δημαγωγοί, εκμεταλλευόμενοι τις ασυνείδητες υποτακτικές τάσεις των ανθρώπων και φέρνοντας όλα τα αγελαία ένστικτα στην επιφάνεια, κατορθώνουν με μαεστρία και μεθόδους ψυχολογίας της μάζας να συντονίζουν το πλήθος στην κατεύθυνση που επιθυμούν. Οι πολίτες με τη σειρά τους, μέσω μιας παλινδρόμησης σε νηπιακό στάδιο, καλούνται να απωλέσουν το εγώ τους, την προσωπικότητά τους, την ικανότητά τους για σκέψη και κρίση, και να μεταμορφωθούν σε άβουλα, αυτοματοποιημένα, πειθαρχημένα όντα, έτοιμα να κάνουν οτιδήποτε τους διατάζουν, αναμένοντας και προσμένοντας τη σωτηρία από τον παντοδύναμο “πατέρα”. Η παλινδρόμηση αυτή άλλωστε έχει ως αποτέλεσμα την επιστροφή σε πιο πρωτόγονα και κατώτερα μοτίβα σκέψης, στα οποία η λογική δεν κατέχει την πρώτη θέση.

Κοινωνία της διακινδύνευσης και κοινωνία ελέγχου

Πολύ διαφωτιστικό για την κατανόηση των όσων συμβαίνουν σήμερα είναι το έργο του Γερμανού κοινωνιολόγου Ulrich Beck.^{[15][16]} Στον απόηχο της καταστροφής του Τσέρνομπιλ, ο Beck εξέδωσε το 1986 το βιβλίο “*Risikogesellschaft – Auf dem Weg in eine andere Moderne*” το οποίο κυκλοφόρησε και στα Αγγλικά το 1992 με τον τίτλο “*Risk Society: Towards a New Modernity*”. Ο Beck βλέποντας πως κοινός παρονομαστής της εποχής είναι η παρουσία μεγάλων σε κλίμακα απειλών σε πλανητικό επίπεδο, εισάγει την έννοια “κοινωνία της διακινδύνευσης” (risk society).

Ως κοινωνία της διακινδύνευσης «χαρακτηρίζεται μια φάση εξέλιξης της σύγχρονης κοινωνίας, στην οποία οι κοινωνικές, πολιτικές, οικολογικές και ατομικές διακινδυνεύσεις που προκαλούνται από τη δυναμική της ανανέωσης ξεφεύγουν όλο και περισσότερο από τους θεσμούς ελέγχου και εξασφάλισης που είχε δημιουργήσει η βιομηχανική κοινωνία» (Beck 1992). «Η καταστροφή της φύσης γίνεται κινητήρια δύναμη της κοινωνίας», διότι - σε αντίθεση προς τον κίνδυνο (Gefahr) - η διακινδύνευση (Risiko) δεν είναι τοπικά περιορίσιμη, δεν μπορεί να καταλογισθεί σε συγκεκριμένα άτομα και δεν αποτελεί αντικείμενο ασφάλισης. Οι διακινδυνεύσεις είναι πλέον τεράστιες και δεν μπορούν ούτε να αντιμετωπισθούν ούτε να αντισταθμισθούν αποτελεσματικά. Σε μια κατάσταση, όπου τα μέτωπα αντιπαράθεσης και τα κοινωνικά συμφέροντα είναι ιδιαίτερα ρευστά, διαπιστώνεται ένα είδος πολέμου όλων εναντίον όλων και η κοινωνία δημιουργεί ανέξελεγκτες «δυναμικές αυτοκαταστροφής».^[17]

Στο μεταγενέστερο έργο του, “Living in the world risk society” (2006), ο Beck αναφέρει ότι η έννοια της διακινδύνευσης σημαίνει την αναμονή μιας καταστροφής: οι κοινωνίες της διακινδύνευσης χαρακτηρίζονται από την αναμονή καταστροφών σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κίνδυνοι αυτοί έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά.

Πρώτον, παγκοσμιότητα (globalisation). Οι κίνδυνοι δηλαδή δεν περιορίζονται σε στενά γεωγραφικά όρια αλλά αφορούν το σύνολο της ανθρωπότητας. Συνέπεια αυτού είναι ότι ο ρόλος του κράτους υποβαθμίζεται και η έννοια της κρατικής πολιτικής αντικαθίσταται από τον κοσμοπολιτισμό (cosmopolitanism). Το κεφάλαιο έχει παγκόσμιο χαρακτήρα και απειλεί την ύπαρξη του έθνους-κράτους. Ιδιαίτερα τώρα στην εποχή του κορωνοϊού, παρατηρούμε όλο και πιο έντονα ότι οι πολιτικές που ακολουθούνται είναι σχεδόν ίδιες σε όλα τα κράτη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το lockdown, με το οποίο αυτό που ουσιαστικά επιτυγχάνεται είναι η καταστροφή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε όλες τις χώρες και η μετάβαση του καπιταλισμού σε ολιγομονοπωλιακή φάση.

Δεύτερο χαρακτηριστικό είναι ο ανυπολόγιστος χαρακτήρας των συνεπειών αυτών των κινδύνων (incalculableness) και η αδυναμία αντιστάθμισής τους (non-compensability). Βλέπουμε ότι μια καταστροφή σε ένα σημείο του πλανήτη μπορεί

να προκαλέσει προβλήματα σε πολλές άλλες πτυχές του περιβάλλοντος και της κοινωνίας, και ότι πολλοί από τους κινδύνους της σύγχρονης εποχής είναι μη αναστρέψιμοι, όπως για παράδειγμα ο κίνδυνος πυρηνικής καταστροφής.

Τρίτο, η μακρά χρονική διάρκεια υπό την έννοια ότι οι συνέπειες των σύγχρονων κινδύνων δεν μπορούν να προσδιοριστούν χρονικά, και, τέταρτο, η αδυναμία απόδοσης ευθυνών για τη γένεση και τις επιπτώσεις τους.

Ενα άλλο χαρακτηριστικό της κοινωνίας της διακινδύνευσης στο οποίο θα σταθούμε είναι ο υψηλός βαθμός ατομικοποίησης (individualization). Ο Beck την έχει ορίσει ως την αποσύνθεση των βεβαιοτήτων της βιομηχανικής κοινωνίας, καθώς και την ανάγκη εύρεσης νέων βεβαιοτήτων για τον καθένα. Η ατομικοποίηση όμως, έχει παραδόξως και μια άλλη αρνητική πλευρά. Υποβάλλει τους ανθρώπους σε πολύ μεγαλύτερο εξωτερικό έλεγχο σε σύγκριση με το παρελθόν και επίσης σε μεγάλο βαθμό προωθεί την τυποποίηση-ομοιομορφία (standardization), δηλαδή την εξάλειψη των διαφορών μεταξύ των ατόμων. Έτσι, στις καραντίνες, τα άτομα, αν και απομονωμένα, έχουν μετατραπεί σε μαζάνθρωπους δίχως να το καταλάβουν. Η καθήλωση του κάθε ατόμου στο σπίτι του, έχει κάνει πιο έντονη από ποτέ την εμφάνιση του μαζικώς παραγόμενου ερημίτη ως νέα μορφή ανθρώπου. Ανθρώπων πανομοιότυπων αν και απομονωμένων ο ένας από τον άλλο. Κάθε οικονομικό σύστημα συνοδεύεται από μια αντίστοιχη με τις ανάγκες του οργάνωση του ανθρώπινου δυναμικού και μια αντίστοιχη χωροταξία. Έτσι, η σύγχρονη μορφή οργάνωσης της παραγωγής, που θα έχει ως βάση της την απομονωμένη ανθρώπινη μονάδα, στοιβαγμένη στις μοντέρνες αστικές μεγαλουπόλεις -όπως αποδεικνύει η τάση επέκτασης της εργασίας από το σπίτι-, προωθεί με τη σειρά της την περαιτέρω απομόνωση για τη διευκόλυνση των σκοπών της.

Οι άνθρωποι καταναλώνουν πανομοιότυπες ειδήσεις από το Ίντερνετ και την τηλεόραση. Η εκλεκτική παρουσίαση συγκεκριμένων γεγονότων και η σκόπιμη απόκρυψη άλλων σε μαζική κλίμακα έχει ως αποτέλεσμα όλοι να καταναλώνουν σχεδόν το ίδιο “προϊόν”, το ίδιο γεγονός, χωρίς να το βιώνουν οι ίδιοι, και να παράγουν μια απόκριση, μια γνώμη, την οποία παρουσιάζουν ως δική τους, προϊόν

ελεύθερης κρίσης, χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι στην πραγματικότητα, με αυτό τον παθητικό τρόπο, απλά συμβάλλουν στην παραγωγή του μαζοποιημένου ανθρώπου από τον ίδιο τους τον εαυτό. Για να καταφέρει κανείς στις μέρες μας να σχηματίσει μια αυθεντικά δική του γνώμη πρέπει δυστυχώς να ψάξει πολύ μόνος του και να βαδίσει δρόμους πολύ λίγο περπατημένους. Πρέπει να κάνει τη δικιά του επίπονη έρευνα η οποία θα του κοστίσει χρόνο και ενέργεια.

“when a phantom becomes real, reality becomes phantom-like”

Gunther Anders

Τα ειδησεογραφικά site του internet, η τηλεόραση και τα social media, αφού καταφέρουν να μας καταστήσουν παθητικούς δέκτες, μας μεταφέρουν την εικόνα του έξω κόσμου μέσα στο σπίτι. Μέσα από την οθόνη βλέπουμε εικόνες για τον κορωνοϊό από την Ιταλία ή τη Βραζιλία. Με μια αντιστροφή εννοιών, το μακρινό έρχεται κοντά, ενώ το κοντινό γίνεται μακρινό. Δεν γνωρίζουμε πλέον τι γίνεται έξω από το σπίτι μας, ενώ ξέρουμε για την άλλη άκρη του κόσμου. Η πραγματικότητα έχει λοιπόν υποκατασταθεί πλήρως από την εικονική πραγματικότητα. Αντίστοιχα, με μια άλλη αντιστροφή εννοιών, η επιχείρηση εμβολιασμού που στην ουσία συμβάλλει στην καθηλωσή μας στα σπίτια-μοντέρνα κελιά έχει ονομαστεί με έναν οργουελικό τρόπο “Επιχείρηση Ελευθερία”.

"The struggle for definition is veritably the struggle for life itself. In the typical Western two men fight desperately for the possession of a gun that has been thrown to the ground: whoever reaches the weapon first shoots and lives; his adversary is shot and dies. In ordinary life, the struggle is not for guns but for words; whoever first defines the situation is the victor; his adversary, the victim. For example, in the family, husband and wife, mother and child do not get along; who defines whom as troublesome or mentally sick?...[the one] who first seizes the word imposes reality on

the other; [the one] who defines thus dominates and lives; and [the one] who is defined is subjugated and may be killed."

Thomas Szasz

Η καθιέρωση των απογευματινών δελτίων σε καθημερινή βάση έχει ως αποτέλεσμα το μονοπώλιο του λόγου, καθιστώντας τους θεατές-απομονωμένους μαζάνθρωπους απλούς δέκτες, στερημένους από την ικανότητα του λόγου. Όπως λέει και ο Αμερικανός ψυχίατρος Szasz: “Στο ζωικό βασίλειο, ο κανόνας είναι, φάε ή θα σε φάνε. Στο ανθρώπινο βασίλειο, όρισε ή θα σε ορίσουν”. Με αυτό εννοείται το παιχνίδι των εννοιών το οποίο είναι καθοριστικότατο στην εποχή μας. Όποιος κατέχει τις έννοιες και τον ορισμό τους, αυτός έχει και την εξουσία. Πρέπει να αντιληφθούμε ότι ο πόλεμος που διεξάγεται είναι σε σημαντικό βαθμό πόλεμος λέξεων. Και αυτό διότι οι λέξεις που χρησιμοποιούμε έχουν σημασία, καθορίζουν τις σκέψεις που κάνουμε. Εκπαιδευτήκαμε σιγά σιγά στις έννοιες “ανοσία της αγέλης”, “κρούσματα”, “ασυμπτωματικοί φορείς”, “απαγόρευση συναθροίσεων”, “άδεια κυκλοφορίας”, “health pass”, και συνηθίσαμε στον τρόπο θέασης της πραγματικότητας μέσα από αυτό το παραμορφωτικό πρίσμα. Όποιος πλέον μιλήσει με άλλο πλαίσιο εννοιών, είναι στην καλύτερη περίπτωση ψεκασμένος αφού διαφωνεί με την συναινετική πραγματικότητα (consensus reality). Έτσι, η πλειονότητα των ανθρώπων που έχουν υπνωτιστεί στην ερμηνεία της πραγματικότητας με το καθεστωτικό μοντέλο, χωρίς να το αντιλαμβάνονται, λειτουργούν ως θεματοφύλακες και υπερασπιστές της ρητορικής που υιοθέτησε το Κράτος και το Κεφάλαιο σε αυτή τη συγκυρία για να προωθήσουν την ατζέντα τους. Όπως αναφέρει και ο Μαρξ, “στην γραφειοκρατία, η σύμπτωση του κρατικού συμφέροντος και των ιδιαίτερων ατομικών υποθέσεων δομείται με τέτοιο τρόπο ώστε το κρατικό συμφέρον γίνεται μια ιδιαίτερη ατομική υπόθεση πάνω από τις άλλες ατομικές υποθέσεις”.

Βλέπουμε τον κόσμο μόνο μέσα από το σπίτι μας. Τα γεγονότα πλέον έρχονται σε εμάς όπως το βουνό πάει στον Μωάμεθ, δεν πάμε εμείς σε αυτά. Αρκεί κανείς να ανοίξει το δέκτη του και τα γεγονότα που έχουν επιλεχθεί να αντιπροσωπεύουν την

“πραγματικότητα” τον περιμένουν ώστε να τα καταναλώσει από το ρόλο του θεατή. Ερχόμαστε έτσι στο παράδοξο συμπέρασμα πως αρκεί να κλείσουμε την πόρτα πίσω μας και να ανοίξουμε την οθόνη προκειμένου να δούμε τον εξωτερικό κόσμο σαν εικόνα, σαν θέαμα, μέσα από τα μάτια “ειδικών” και δημοσιογράφων, ενώ τα πραγματικά μάτια μας είναι αδύναμα να αντιληφθούν την πραγματικότητα όταν βρισκόμαστε “εκεί έξω”.

Όντας σε μια κατάσταση συνεχούς σοκ, όπως περιγράφει η Ναόμι Κλάιν, είμαστε ανίκανοι να αντιδράσουμε σε οτιδήποτε. Με αυτό τον τρόπο, η ζωή στο σύνολό της μοιάζει να έχει παγώσει και ο άνθρωπος ασχολείται με την καθημερινή του επιβίωση, απορροφημένος σε ένα συνεχές και αιώνιο παρόν, μετατρέπόμενος σε άχρονο και ανιστορικό ον.

Με αφορμή το έργο ενός άλλου σπουδαίου φιλοσόφου, του Deleuze, και κυρίως το έργο του “Postscript on the societies of control”^[18], μπορούμε να αντλήσουμε κάποιους επιπλέον παραλληλισμούς και συμπεράσματα.

Κατά τον Deleuze, όλα τα περιβάλλοντα εγκλεισμού περνούν κρίση και βρίσκονται στη φάση πλήρους αποδόμησής τους. Η κυριότερη διαφορά των κοινωνιών της πειθάρχησης που αναλύει ο Foucault στο “Επιτήρηση και τιμωρία: Η Γέννηση της φυλακής” από τις κοινωνίες του ελέγχου, είναι ότι αυτός ο έλεγχος πλέον δεν περιορίζεται σε κλειστά περιβάλλοντα, αλλά αφορά και τα ανοιχτά περιβάλλοντα. Ο έλεγχος και η επιτήρηση περνούν πλέον και στο ανοιχτό περιβάλλον και ενσωματώνουν τις τεχνολογικές εξελίξεις των μετανεωτερικών κοινωνιών. Παράλληλα, ο έλεγχος συνιστά ένα συνεχές (Deleuze, 1992). Είναι μια αέναη διαδικασία, που αφορά όλες τις πτυχές της καθημερινότητας και χαρακτηρίζεται από τον «αόρατο» χαρακτήρα της τεχνολογίας.^[19]

Στις κοινωνίες του ελέγχου κατά τον Deleuze κυριαρχούν οι κώδικες. Οι κώδικες είναι μια ψηφιακή γλώσσα που εξασφαλίζει -ή όχι- την πρόσβαση σε πληροφορίες. Προκειμένου το υποκείμενο να έχει πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες της καθημερινής ζωής, πρέπει να «πιστοποιεί» την ταυτότητά του, άρα την ύπαρξή του. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι πιστωτικές κάρτες, οι διάφοροι κωδικοί

πρόσβασης σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες κτλ. Πλέον το εμβόλιο με το αντίστοιχο ψηφιακό πιστοποιητικό που θα το συνοδεύει και το γνωστό σε όλους health pass θα λειτουργεί και αυτό με τον ίδιο τρόπο καθώς θα καθορίζει ποιός θα μπορεί να ταξιδεύει, να συμμετέχει σε πολιτιστικές δραστηριότητες, ή και να δουλεύει ακόμα.

Όλοι αναρωτιούνται ποιός μπορεί να κερδίζει από την παρούσα κατάσταση. Οι μεγάλοι ωφελούμενοι από τις καραντίνες λοιπόν είναι ξεκάθαρα το μεγάλο κεφάλαιο που δραστηριοποιείται στο διαδικτυακό χώρο καθώς και η Big Pharma. Θα σταθούμε προς το παρόν στους πρώτους κερδισμένους. Με την τεχνολογία των cookies και την ικανότητα διαχείρισης big data, ο απομονωμένος άνθρωπος του σήμερα, μετατρέπεται χωρίς να το αντιλαμβάνεται σε έναν εξατομικευμένο στόχο digital marketing. Γίνεται μια απλή επιθυμητική μηχανή και οι διάφορες εταιρείες αναλαμβάνουν να αποκωδικοποιήσουν τις επιθυμίες του από τα δεδομένα που απλόχερα και δωρεάν τους παρέχουμε. Κάθε σχέση εμπορευματοποιείται μετατρέπόμενη σε κεφάλαιο και αυτό είναι που αποδεικνύουν τα τεράστια κέρδη των εταιρειών social media εν μέσω πανδημίας. Η οποιαδήποτε δραστηριότητα μας, η οποιαδήποτε σχέση μας στον ψηφιακό χώρο κεφαλαιοποιείται και μετατρέπεται σε κέρδος. Μετατρέπόμεστε αθελά μας στον τέλειο καταναλωτή που ζητάει το σύστημα. Μετά την δουλειά επιστρέφουμε στο ελεγχόμενο περιβάλλον του σπιτιού προκειμένου να καταναλώσουμε στο διαδίκτυο, κατά μόνας, τα τυποποιημένα μαζικά προϊόντα που μας πλάσονται. Καταναλώνουμε εικονικά, συννευρισκόμαστε εικονικά, διαμαρτυρόμαστε εικονικά. Παράλληλα με το δίκτυο του πραγματικού κόσμου, έχει δομηθεί και ένα εικονικό, το οποίο όμως καθορίζει εξίσου, αν όχι παραπάνω, τα πράγματα. Δεν συμμετέχουμε πλέον στον κόσμο αλλά αντίθετα έχουμε χαθεί στην εικόνα, στο θέαμα, χωρίς να αντιλαμβανόμαστε τη διαφορά ανάμεσα στο φαίνεσθαι και το είναι. Μέσω του μονοπωλίου της παρεχόμενης πληροφορίας, έχουμε φτάσει στο σημείο η δημιουργημένη εικόνα, το θέαμα, να αντικειμενοποιείται και να προσπαθεί να επιβάλλει στην πραγματικότητα το πως πρέπει να είναι, να την αναγκάζει να προσαρμοστεί σε αυτήν και να την αντιγράψει.

Κατάσταση εξαίρεσης

Κοινό στοιχείο της πολιτικής των περισσότερων κρατών το έτος που πέρασε είναι η εγκαθίδρυση κατάστασης εξαίρεσης. Είναι ολοφάνερη στην παρούσα φάση η συγκέντρωση εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας από την κυβέρνηση και ταυτόχρονα η απουσία οποιουδήποτε ελέγχου από την δικαστική εξουσία. Και είναι ακριβώς αυτό το στοιχείο το οποίο επέτρεψε να συμβεί τόσο μεγάλη περιστολή των ελευθεριών των πολιτών σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα.

Αλλά ας κάνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή. Η έννοια “κατάσταση εξαίρεσης” χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά από το Γερμανό φιλόσοφο Carl Schmitt στις αρχές της δεκαετίας του 1920 για να περιγράψει την κατάσταση εκείνη κατά την οποία ο κυρίαρχος υπερβαίνει το νόμο στο όνομα του δημόσιου συμφέροντος. Ο Schmitt είπε ότι κυρίαρχος είναι αυτός που αποφασίζει για την κατάσταση έκτακτης ανάγκης, άρα η εξουσία του εδράζεται στην εξαίρεση.^[20]

Ήδη από τα ρωμαϊκά χρόνια περιγράφεται ο όρος *iustitium* στο ρωμαϊκό δίκαιο ο οποίος ισοδυναμεί με ανακήρυξη κατάστασης επείγοντος με αφορμή το θάνατο του αυτοκράτορα ή σε περίπτωση εισβολής. Πρώτη επίκληση *iustitium* έγινε το 465 π.Χ. όταν πανικός κυρίευσε τη Ρώμη λόγω διάδοσης ψευδούς πληροφορίας περί επικείμενης εισβολής από τους Αικούους.^[21]

Ο Agamben αναφέρει πως ο όρος *ius-titium* (δικαιοστάσιο) -που συντίθεται κατ’αναλογία ακριβώς προς τον όρο *sol-stitium* (ηλιοστάσιο)- σημαίνει κυριολεκτικά τη «διακοπή», την «αναστολή του *ius*, της έννομης τάξης». Οι ρωμαίοι γραμματικοί εξηγούν τον όρο ως εξής: «Όταν ο νόμος φτάνει σε ένα σημείο στάσης, όπως ακριβώς ο ήλιος κατά το ηλιοστάσιό του». Έτσι, το *iustitium* δεν ήταν τόσο αναστολή στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης, όσο αναστολή του ίδιου του νόμου. Εάν θέλουμε να συλλάβουμε τη φύση και τη δομή της κατάστασης εκτάκτου ανάγκης, θα πρέπει πρώτα να καταλάβουμε την παραδοξότητα αυτού του δικαιοκού θεσμού ο οποίος αποσκοπεί απλούστατα στη δημιουργία ενός νομικού κενού, στην κατασκευή ενός χώρου πλήρως απαλλαγμένου από “*ius*”.^[21]

Όμοια με το *iustitium* της ρωμαϊκής εποχής, σύμφωνα με τον Agamben, το ίδιο παρατηρούμε στο παράδειγμα του Χίτλερ, ο οποίος ευθύς μόλις κατέλαβε την

εξουσία, εξέδωσε στις 28 Φεβρουαρίου του 1933 το «Διάταγμα για την προστασία του λαού και του κράτους», με το οποίο ανέστειλε τα άρθρα του Συντάγματος της Βαϊμάρης που αφορούσαν τις ατομικές ελευθερίες. Το διάταγμα δεν ανακλήθηκε ποτέ, με αποτέλεσμα σε όλη τη διάρκεια του Γ΄ Ράιχ, η Γερμανία να τελεί από νομικής άποψης σε κατάσταση εξαίρεσης που διήρκεσε δώδεκα ολόκληρα χρόνια. Πρέπει εδώ να κάνουμε μια παρένθεση και να επισημάνουμε πως η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης δεν συνεπάγεται τη δημιουργία μιας καινούργιας αρχής, παρά μόνο τη δημιουργία μιας ζώνης ανομίας όπου όλοι οι νομικοί καθορισμοί απενεργοποιούνται. Από αυτή την άποψη, και αντίθετα με τη στερεότυπη αντίληψη, ούτε ο Χίτλερ ούτε ο Μουσολίνι μπορούν τεχνικά να οριστούν ως δικτάτορες. Ο Χίτλερ μάλιστα ήταν καγκελάριος του Ράιχ, διορισμένος νόμιμα από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εκείνο που χαρακτηρίζει το ναζιστικό καθεστώς, και το καθιστά ένα τόσο επικίνδυνο πρότυπο, είναι ότι επέτρεψε τη διατήρηση του Συντάγματος της Βαϊμάρης, ενώ, παράλληλα, του προσέθεσε μια δεύτερη και νομικά μη τυποποιημένη δομή, η οποία δεν θα μπορούσε να σταθεί δίπλα στην πρώτη χωρίς τη συνδρομή μιας γενικευμένης κατάστασης εκτάκτου ανάγκης.[Agamben, 2006]

Βλέπουμε λοιπόν την τάση της εξουσίας να μετατρέπει την κατάσταση εξαίρεσης σε μόνιμη πρακτική διακυβέρνησης. Επειδή μπόρεσαν να συμβούν όλα αυτά στην πράξη, φτάσαμε σήμερα σε μια διάχυση της κατάστασης εξαίρεσης στο επίπεδο του πλανήτη και επομένως δεν χρειάζεται πια να κηρυχθεί επίσημα ως τέτοια. Πρόκειται για ένα είδος ακήρυχτου παγκόσμιου πολέμου, όπου τα κράτη δικαίου αντικαθίστανται από την φυσιοκρατική αντίληψη του κράτους της ασφάλειας (Security State).^[22]

Το καθεστώς εξαίρεσης έγινε ο νέος “φυσιολογικός” τρόπος διακυβέρνησης. Ενώ αρχικά χρησιμοποιούνταν ως ένα προσωρινό μέτρο για να αντιμετωπιστεί ένα έκτακτο συμβάν, τελικά αναβαθμίστηκε σε κανόνα και μόνιμη τεχνική διακυβέρνησης και έγινε, μέσω της δύναμης της συνήθειας, αποδεκτό από τους πολίτες. Ακόμα, στην κατάσταση εξαίρεσης δεν μπορεί να υπάρξει καταλογισμός ευθυνών εφόσον όσα γίνονται δεν αντιτίθενται σε κάποιο νομικό πλαίσιο και κατά συνέπεια κανείς δεν είναι υπόλογος για οτιδήποτε.

Την έννοια της κατάστασης εξαίρεσης και του security state την είδαμε στην πλήρη εφαρμογή της στις ΗΠΑ το 2001 όπου ο τότε Πρόεδρος Μπους εξέδωσε την περίφημη στρατιωτική διαταγή σύμφωνα με την οποία οι μη-πολίτες (non-citizens) που ήταν ύποπτοι για τρομοκρατική δραστηριότητα υπάγονταν σε ειδική δικαιοδοσία που περιελάμβανε την «αόριστη κράτηση» (indefinite detention) και τα στρατοδικεία. Η Πατριωτική Νομοθετική Πράξη της 26ης Οκτωβρίου 2001 εξουσιοδοτεί τον Γενικό Εισαγγελέα να θέτει υπό κράτηση όποιον αλλοδαπό κρίνεται ύποπτος ότι εκθέτει την εθνική ασφάλεια σε κίνδυνο. Ωστόσο, θα έπρεπε μέσα σε εφτά μέρες ο κρατούμενος αυτός είτε να απελαθεί είτε να του απαγγελθούν κατηγορίες για παραβίαση του μεταναστευτικού νόμου ή για κάποιο άλλο έγκλημα. Η καινοτομία του διατάγματος Μπους ήταν πως απογύμωνε τα άτομα αυτά από κάθε νομική υπόσταση και παρήγαγε ως εκ τούτου οντότητες τις οποίες ο νόμος δεν μπορούσε να κατονομάσει ή να ταξινομήσει, υποκείμενα που υπάγονται σε μια καθαρή de facto κυριαρχία, αιχμάλωτοι σε μια κατάσταση η οποία εξαιρείται από κάθε έλεγχο.[Αγκαμπεν,2006].

Την περίοδο που περιγράψαμε παραπάνω χρησιμοποιείται η έννοια του “Αόρατου εχθρού” για να δικαιολογήσει τα μέτρα αυτά στις ΗΠΑ καθώς και πλήθος ιμπεριαλιστικών πολέμων που ακολούθησαν έκτοτε στο όνομα της πάταξης της τρομοκρατίας. Με την ίδια ακριβώς λογική παρατηρούμε να ξεδιπλώνεται η ρητορική για τον κορωνοϊό σε παγκόσμιο πλέον επίπεδο.

Ο λόγος στην οικονομία

Δεν είναι τυχαίο ότι τόσο πολιτικοί στη χώρα μας όσο και άλλου, κάνουν επίκληση της έννοιας του “αόρατου εχθρού” για να δικαιολογήσουν την πολιτική που ακολουθείται. Και τώρα, όπως και τότε, βλέπουμε ότι η ανάγκη του κεφαλαίου για αναδιάρθρωση και νέα “πρωταρχική συσσώρευση” δεν μπορεί παρά να επικαλεστεί την ύπαρξη ένος κινδύνου, ενός επείγοντος, προκειμένου να συνεχίσει να καταδυναστεύει την ολοένα φτωχότερη και ολοένα μεγαλύτερη εργατική μάζα.

Ο Agamben αναφέρει χαρακτηριστικά: «Θα αφήσουμε να συμβούν καταστροφές, αναταραχές, ή και θα βοηθήσουμε να συμβούν, επειδή αυτό θα μας επιτρέψει να παρέμβουμε και να τις διακυβερνήσουμε προς τη σωστή κατεύθυνση»[κατάσταση εξαίρεσης, 2011]. Αξίζει να σημειωθεί πως στην Αγγλική ιστορία περιγράφονται και καταστάσεις εξαίρεσης που έχουν προσπαθήσει να επηβληθούν με έναν επινοημένο λόγο, και ο όρος για αυτό είναι “fancied emergency”. Παίρνοντας αφορμή από το παραπάνω, θα μπορούσαμε να πούμε λοιπόν πως ακόμα και αν ο κορωνοϊός δεν υπήρχε, θα έπρεπε να εφευρεθεί. Και αυτό διότι εξυπηρετεί την εξέλιξη του καπιταλισμού στην παρούσα φάση του. Είναι γνωστό πως το κεφάλαιο θα κάνει ότι χρειαστεί προκειμένου να συνεχίσει την επέκτασή του. Σε περιόδους κρίσης έχουν περιγραφεί εκτενώς στη βιβλιογραφία περιπτώσεις όπου το κεφάλαιο προβαίνει σε πολέμους και καταστροφή κεφαλαίου δημιουργώντας πρόσφορο έδαφος για αναδιανομή του πλούτου.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι μεγάλοι κερδισμένοι της κρίσης είναι η φαρμακοβιομηχανία και οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο διαδίκτυο. “Στα 11,4 τρισ. δολάρια εκτοξεύτηκε η περιουσία των πιο πλούσιων ανθρώπων του πλανήτη μέσα στο 2020, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 20% σε σχέση με το 2019, με τον κλάδο των Big Tech και του Διαδικτύου, όπως είναι ο Τζεφ Μπέζος (Amazon), ο Μπιλ Γκέιτς (Microsoft), ο Λάρι Πέιτζ (Google), ο Λάρι Έλισον (Oracle) και ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ (Facebook) να αποτελούν τους μεγάλους κερδισμένους”.^[23] Η πανδημία του κορωνοϊού στην ουσία αποτέλεσε τον καταλύτη που επιτάχυνε τους μετασχηματισμούς που θα συνέβαιναν ούτως ή άλλως στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του καπιταλισμού. Η οικειοποίηση και ο έλεγχος του ιστορικού χρόνου από τις κυβερνήσεις μέσω του ορισμού και της διαίρεσής του σε “κρίσιμες εβδομάδες” και “κρίσιμους μήνες” αποτελεί το έδαφος πάνω στο οποίο δικαιολογούνται οι μετασχηματισμοί του καπιταλισμού. Η αναδιάρθρωση αυτή περιλαμβάνει ακόμα μεγαλύτερη μονοπωλιακή συγκέντρωση της παραγωγής, μαζική καταστροφή κεφαλαίου και ακραία φτωχοποίηση πληθυσμών. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά - δηλαδή η ανάδειξη ολιγάριθμων κολοσσών που υπερβαίνουν σε δύναμη τα περισσότερα κράτη και είναι σε θέση να κάνουν συμφωνίες μαζί τους, η

καθήλωση τεράστιου ποσοστού του πληθυσμού σε ένα κατώτατο επίπεδο επιβίωσης, η όλο και μικρότερη κινητικότητα και δυνατότητα μετάβασης από τη μια τάξη στην άλλη σαν να επρόκειτο για κλειστές κάστες και η μετάβαση του μεγαλύτερου ποσοστού της εργασίας σε επίπεδο παροχής υπηρεσιών– συντείνουν στην άποψη ότι ο καπιταλισμός μεταπίπτει σε ένα νεοφεουδαρχικό μοντέλο οργάνωσης, γεγονός που έχει παρατηρηθεί από αναλυτές εδώ και αρκετά χρόνια.

Το πέρασμα μεγαλύτερου μέρους της αγοράς στη διαδικτυακή σφαίρα και η επιτηδευμένη συνέχιση περαιτέρω lockdown στόχο έχουν να εξαφανίσουν όλες τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και όσες δεν καταφέρουν να ακολουθήσουν την τεχνολογική εξέλιξη, ενώ θα επιβιώσουν μόνο οι μεγαλύτερες σε κάθε κλάδο. Ταυτόχρονα, η ανεργία θα αυξηθεί ακόμα παραπάνω και σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού θα βασίζεται για την επιβίωσή του στα πενιχρά επιδόματα που θα παρέχει το κράτος. Στο σημείο αυτό ας κάνουμε μια παρένθεση για όσους απόρησαν με την διατύπωση “επιτηδευμένη συνέχιση περαιτέρω lockdown”. Έχουν δηλαδή τα lockdown οικονομική σκοπιμότητα? Θέση αυτού του κειμένου είναι λοιπόν πως τα lockdown έχουν ξεκάθαρη οικονομική σκοπιμότητα στο πλαίσιο του οικονομικού πολέμου που διεξάγεται την εποχή που μιλάμε. Ίσως μόνο το πρώτο να είχε κάποια υγειονομική σημασία με την έννοια του ότι ο παγκόσμιος πληθυσμός ίσως αντιμετώπιζε κάτι πρωτόγνωρο. Δεν αποτελούν επίθεση κατά του ιού, αλλά, αντίθετα, επίθεση του κράτους και του κεφαλαίου κατά των μικρομεσαίων, κυρίως, με αποτέλεσμα την εξαθλίωσή τους. Αυτό φαίνεται και από τους όλο και πιο ακραίους, αυθαίρετους περιορισμούς του ωραρίου κυκλοφορίας, που ουδεμία επιστημονική βάση έχουν.

Για όσους θέλουν να διαβάσουν παραπάνω για την αναγκαιότητα των lockdown από υγειονομικής άποψης, ας ανατρέξουν στις σημειώσεις που παρατίθενται, ξεκινώντας από τη σκανδαλώδη αποτυχία και αστοχία του περίφημου εκθετικού μοντέλου του Niel Ferguson που αποτέλεσε και αποτελεί ακόμα το επιχείρημα υπέρ lockdown, μέχρι αναλύσεις που αναδεικνύουν το ελάχιστο όφελος που προσφέρουν στην αντιμετώπιση της εξάπλωσης του ιού.^{[24][25][26][27]}

Τι κάνουμε τώρα

Βρισκόμαστε λοιπόν εδώ και ένα χρόνο θεατές του κόσμου που καταρρέει μπροστά στα μάτια μας. Βομβαρδιζόμενοι καθημερινά από καινούργια μέτρα και καινούργιες οδηγίες, βρίσκουμε τους εαυτούς μας να είμαστε σαστισμένοι, σε κατάσταση σοκ ακόμα δυστυχώς. Αυτός είναι ο τρόπος της προπαγάνδας να κρατάει την προσοχή του απομονωμένου ακροατή αποσπασμένη από τα πραγματικά του προβλήματα, δέσμιος σε ένα άχρονο παρόν χωρίς μέλλον, χωρίς σκοπό. Η απλή βιολογική επιβίωση έχει γίνει αυτοσκοπός και χρησιμοποιείται ως πρόσχημα για την καθήλωση των μαζών. Οτιδήποτε παραπάνω, όπως η δημόσια παιδεία που σταδιακά καταστρέφεται ολοσχερώς, η καλλιέργεια, η συνεύρεση των ανθρώπων, καταλήγουν να θεωρούνται πολυτέλεια και να αποτελούν εικόνα από το παρελθόν. Οι περισσότεροι επιλέγουν το δρόμο της υπομονής και της παθητικότητας. Προκειμένου να αποφύγουν την πιθανότητα του τέλους της ζωής, όσο μικρή και αν είναι αυτή στην πραγματικότητα, είναι διατεθειμένοι να ζήσουν έναν τρόπο χωρίς τέλος. Χωρίς να θέλουμε να το κατακρίνουμε, είναι και αυτό ένας τρόπος άμυνας, ένας προστατευτικός μηχανισμός απέναντι στον κίνδυνο, κατά τον οποίο το άτομο ευελπιστεί “να περάσει και αυτό με τον καιρό”. Όχι χωρίς αντίτιμο βέβαια. Από τη στιγμή που ο άνθρωπος παραμένει παθητικός και δεν παίρνει τη ζωή του στα χέρια του, αντιλαμβανόμενος ότι η ζοφερή κατάσταση την οποία ζει γίνεται κάτι μόνιμο, αρχίζει σταδιακά να βυθίζεται σε μια κατάσταση ύπαρξης η οποία χαρακτηρίζεται από μονοτονία, ελλειψη κατεύθυνσης, αίσθηση αναξιοτήτας κτλ. Αυτά οδηγούν με τη σειρά τους σε καταθλιπτική συμπτωματολογία και απάθεια, που τόσο συχνά παρατηρούμε με αυξημένη συχνότητα γύρω μας. Όταν μάλιστα οι υποσχέσεις για την πολυπόθητη “επιστροφή στην κανονικότητα” αποδεικνύονται κάλπικες, όλα τα παραπάνω εντείνονται κατά πολύ.

Αντί όμως να περιμένουμε “να περάσει από πάνω μας” αυτή η κατάσταση, υπάρχει και μια άλλη οδός. Αυτή του ενεργητικού αγώνα, όποιο πόστο και αν κατέχει κανείς. Σε μια εποχή που δαιμονοποιεί κάθε κοινωνική επαφή και προσπαθεί να μας κάνει να συνηθίσουμε σε μια δυστοπική κοινωνία εφαρμόζοντας μεθόδους που θα ζήλευαν οι θιασώτες του Ρανιον, οφείλουμε να αντιπροτάσσουμε καθημερινά τις

αρετές της ελευθερίας, της αλληλεγγύης, της ανθρωπιάς, της αυθόρμητης επαφής με τους συνανθρώπους μας. Οφείλουμε επίσης να κλείσουμε τα Μέσα Μαζικής Αποβλάκωσης και να αντικρύσουμε τη ζωή μας όπως πραγματικά είναι, να συνειδητοποιήσουμε ότι αυτές οι απαγορεύσεις και αυτά τα μέτρα ήρθαν για να μείνουν, ότι αυτή θα είναι η νέα κανονικότητα που προσπαθεί με νύχια και με δόντια να επιβάλλει τον εαυτό της. Οφείλουμε να πάρουμε πίσω το Λόγο που μας έχει στερηθεί και να διαδώσουμε τις δικές μας αλήθειες, τις δικές μας οπτικές, τις δικές μας αναλύσεις, σπάζοντας το καθεστώς του φόβου. Γιατί μόλις αρχίσει η υποχώρηση του φόβου, θα αρχίσει η κατάρρευσή της ρητορικής τους. Ας γίνουμε λοιπόν ο καθένας από τη θέση του καταλύτης αυτής της διαδικασίας.

Και μιας και έχουμε πόλεμο, ας κλείσουμε με ένα απόφθεγμα του Sun Tzu από την “Τέχνη του πολέμου”.

“Αν ξέρεις τον εχθρό και γνωρίζεις τον εαυτό σου, δεν χρειάζεται να φοβάσαι για το αποτέλεσμα εκατό μαχών.”

Σημειώσεις

- 1) Agamben G. (2020). *Η επιδημία και η πολιτική*. Εκδόσεις Παρέγκλισις
- 2) Agamben G. (2020). *Μόλυνση, επιδημία, κατάσταση εξαίρεσης*. Εκδόσεις Παρέγκλισις
- 3) Department of Physics and Technology, UiT The Arctic University of Norway (2020). *PCR positives: what do they mean?* <https://www.cebm.net/covid-19/pcr-positives-what-do-they-mean/>
- 4) Public Health Ontario (2020). *An Overview of Cycle Threshold Values and their Role in SARS-CoV-2 Real-Time PCR Test Interpretation*. <https://www.publichealthontario.ca/-/media/documents/ncov/main/2020/09/cycle-threshold-values-sars-cov2-pcr.pdf?la=en>
- 5) Wen Shi Lee, Adam K. Wheatley, Stephen J. Kent & Brandon J. DeKosky (2020) *Antibody-dependent enhancement and SARS-CoV-2 vaccines and therapies*. <https://www.nature.com/articles/s41564-020-00789-5>
- 6) Corrigan D. (2020). *Is a Coronavirus Vaccine a Ticking Time Bomb?* <https://sciencewithdoug.com/2020/08/01/is-a-coronavirus-vaccine-a-ticking-time-bomb/>
- 7) Corrigan D. (2020). *Will an RNA Vaccine Permanently Alter My DNA?* <https://sciencewithdoug.com/2020/11/27/will-an-rna-vaccine-permanently-alter-my-dna/>
- 8) Gaslighting. <https://en.wikipedia.org/wiki/Gaslighting>
- 9) *Are Face Masks Effective? The Evidence*. <https://swprs.org/covid-masks-review/>
- 10) United States Holocaust Memorial Museum. *Classification System in Nazi Concentration Camps*. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/classification-system-in-nazi-concentration-camps>
- 11) Sandra Maria Pfister (2020). *Theorising – The Social Definition of the Corona Pandemic*. <https://www.europeansociologist.org/issue-45-pandemic-impossibilities-vol-1/theorising-social-definition-corona-pandemic>
- 12) Strong, P. 1990. *Epidemic psychology. A model*. *Sociology of Health & Illness*
- 13) *Aktion T4*. https://en.wikipedia.org/wiki/Aktion_T4
- 14) Murray A. (2020). *Coronavirus: Denmark shaken by cull of millions of mink* <https://www.bbc.com/news/world-europe-54890229>
- 15) Beck, Ulrich (1986). *Risikogesellschaft – Auf dem Weg in eine andere Moderne*
- 16) Beck, Ulrich (1992) *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage
- 17) Δημούλης Δ. *Κοινωνία της διακινδύνευσης», ανθρώπινα δικαιώματα και πολιτική*. Περιοδικό Θέσεις, Τεύχος 55, περίοδος: Απρίλιος - Ιούνιος 1996

- 18) Deleuze G. (1990). *Postscript on the Societies of Control*.
<https://theanarchistlibrary.org/library/gilles-deleuze-postscript-on-the-societies-of-control>
- 19) Οι κοινωνίες της διακινδύνευσης και οι κοινωνίες του ελέγχου: Πόσο επίκαιροι είναι ο U. Beck και ο G. Deleuze?
<https://thesafiablog.com/2020/05/27/societyofbeckdeleuze/>
- 20) Carl Schmitt (1922), *Politische Theologie. Vier Kapitel zur Lehre von der Souveränität*
- 21) Agamben G. (2006). *Κατάσταση εξαίρεσης*. Εκδόσεις Πατάκη
- 22) Τσίρος Ν. (2016). *Η έννοια της κατάστασης εξαίρεσης στο έργο του Giorgio Agamben: Μια κριτική αποτίμηση*. Τεύχος 137
http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1354&Itemid=29
- 23) Τα πλούτη τους είναι το αίμα μας. (20/12/20)
<https://www.facebook.com/efodosstonourano/>
- 24) 'Professor Lockdown' Modeler Resigns in Disgrace (2020).
<https://www.nationalreview.com/corner/professor-lockdown-modeler-resigns-in-disgrace/>
- 25) *The myth that lockdowns stop pandemics* (2020)
https://www.realclearpolitics.com/articles/2020/08/07/the_myth_that_lockdowns_stop_pandemics_143899.html
- 26) John Ioannidis - "lockdown is a nuclear weapon that destroys everything"
<https://www.youtube.com/watch?v=GXleN7KFqdc>
- 27) Ελληνικό Εθνικό Lockdown No2 και SARS-CoV2 / Covid 2019
<https://www.youtube.com/watch?v=5txdE8mpH0g>